



RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-635404-IV/09/MC

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 55 1 77 00

Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa,

16/02/2010

Pan Cezary Grabarczyk
Minister Infrastruktury

Niektu laudowy Janie Ministrze,

Zwrócili się do mnie członkowie Stowarzyszenia Osób Poszkodowanych przez III Rzeszę na rzecz budowy obozu KL Auschwitz-Birkenau, którzy od lat podejmują starania - niestety, bezowocne - o uzyskanie odszkodowania za straty poniesione w związku z budową przez III Rzeszę obozów zagłady Auschwitz i Birkenau na terenie miasta Oświęcim i wsi Brzezinka. W sprawie tej, w ramach przysługujących im uprawnień, działania podejmowali też posłowie na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Pan Stanisław Rydzoń, Pani Beata Szydło oraz Pan Janusz Chwierut. Również i one nie przyniosły jednak oczekiwanego rezultatu.

Kwestia rekompensat za szkody poniesione przez ludność w związku z budową obozów zagłady jest złożona. Zasadniczą część roszczeń poszkodowanych pokryły kwoty przekazane przez Fundację „Pamięć, Odpowiedzialność, Przyszłość”, utworzoną na mocy ustaw przyjętych przez niemiecki Bundestag jeszcze w lipcu 2000 r., ale także przez Fundację „Polsko-Niemieckie Pojednanie”, utworzoną na podstawie porozumienia polsko-niemieckiego z roku 1991. Termin składania wniosków w tych sprawach dawno już upłynął, same zaś sumy pieniężne przeznaczone na ten cel rozdystrybuowano. Trudno też pominąć fakt, iż w odniesieniu do Fundacji „Pamięć, Odpowiedzialność, Przyszłość” termin ten był wyjątkowo krótki - do końca 2001 r. - co już samo w sobie wielu poszkodowanych pozbawiło prawa do rekompensaty. Co również istotne, odszkodowania wypłacane w tym trybie dotyczyły w głównej mierze tzw. szkód na osobie. Obejmowały więc roszczenia więźniów obozów i gett oraz robotników przymusowych, a w ramach dodatkowej tzw. „klauzuli otwartości” - także m.in. robotników rolnych, dzieci wywiezione wraz z rodzicami deportowanymi, osoby pozbawione wolności oraz ofiary eksperymentów pseudomedycznych. Roszczenia

dotyczące szkód na mieniu mogły być zaspokajane o tyle, o ile owo mienie zostało naruszone „wskutek prześladowań rasowych przy istotnym, bezpośrednim i przyczyniającym się do powstania szkód udziale niemieckich przedsiębiorstw” (§11 ust. 1 pkt. 3 ustawy niemieckiej, cytowany za pismem Sekretarza Stanu MSZ Jana Borkowskiego, skierowanym do Posła Stanisława Rydzonia, z dnia 17 marca 2009 r.). Z uwagi na wielokrotne deklaracje ze strony polskiej, potwierdzone w ww. porozumieniach, iż uzyskane w tym trybie kwoty stanowią „zarówno górną granicę, jak i ostateczną kwotę przeznaczoną na wypłaty”, kwestię ewentualnych dalszych roszczeń kierowanych przez Rząd Rzeczypospolitej w stosunku do Republiki Federalnej Niemiec uznać należy za zamkniętą. Nie dotyczy to jednak działań podejmowanych na gruncie krajowego porządku prawnego, w szczególności rozważenia potrzeby ewentualnego wprowadzenia stosownej nowelizacji prawa.

Na gruncie przepisów polskich, roszczeń osób poszkodowanych przez fakt wybudowania na ich terenach obozów zagłady, mógł dotyczyć przede wszystkim dekret z dnia 7 kwietnia 1948 r. o wywłaszczeniu majątków zajętych na cele użyteczności publicznej w okresie wojny 1939-1945 r. (Dz.U. Nr 20, poz. 138, ze zm.). Akt ten dotyczył jednak wyłącznie nieruchomości (a nie innych składników mienia), zajętych w okresie od 1 września 1939 r. do 9 maja 1945 r. na cele wskazane w dekrete (m.in. właśnie na cele użyteczności publicznej) oraz znajdujących się we władaniu publicznym. Wnioski w tym trybie należało składać do końca 1950 r.

Z uwagi na powyższe, nadal istnieje grupa osób, które poniosły szkody na skutek budowy obozów zagłady, bądź na terenach niegdyś będących własnością tych osób, bądź przy wykorzystaniu ich majątku (domów, gospodarstw). Z uwagi jednak na treść przepisów uprawniających do rekompensat, jak i krótkie terminy dochodzenia roszczeń wobec strony niemieckiej, osoby te nie uzyskały stosownego odszkodowania. W związku z powyższym, działając w oparciu o art. 16 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity Dz.U. z 2001 r. Nr 14 poz. 147, ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z prośbą o rozważenie powyższej kwestii oraz o poinformowanie mnie, czy Pan Minister dostrzega potrzebę wprowadzenia przepisów rekompensujących szkody poniesione przez osoby, na rzecz których Stowarzyszenie działa. Jeżeli zaś w opinii Pana Ministra byłoby to wskazane, uprzejmie proszę o rozważenie sposobu podjęcia odpowiednich działań w kierunku zmiany obecnie obowiązujących przepisów.

*Zawsze sprząć ramię
panu Bohurowi*